

ÇOCUK İHMAL VE İSTİSMARI HEM VİCDANEN HEM HUKUKEN AĞIR BİR SUÇTUR. BU SUÇA ORTAK OLMAYIN !

*GEREKLİ KURUMLARLA İLETİŞİME GEÇMEK HEM YASAL
HEM DE VİCDANİ BİR ZORUNLULUKTUR.*

Pınar YAŞAR
Uzman Psikolojik Danışman

SESSİZ KALMIYORUM, 'ARİYORUM!'

155

156

ÇOCUK İHMAL ve İSTİSMARI

UNUTMAYIN !

- **Bildirim bir suçlama değildir ve çocuğun durumunun soruşturulup değerlendirilmesi için yapılan bir işlemdir.**
- **Durum rapor halinde Polis, Jandarma veya Cumhuriyet Başsavcılığına bildirilmelidir.**
- **Bütün raporlar gizlidir ve istenildiği takdirde bildirimde bulunan kişinin kimliği saklı tutulur.**

İHMAL

İhmal çocuğun beslenme, giyinme, barınma, tıbbi bakım, eğitim veya uygun gözetim gibi temel ihtiyaçlarını; duygusal ve psikolojik ihtiyaçlarını, eğitimsel/bilişsel ihtiyaçlarını karşılamakta başarısız olmak ve uygun büyüme ve gelişim konusunda denetim eksikliği göstermektir.

İhmalin Bazı Nedenleri

Aile Krizleri:

- İş kaybı
- Ciddi bir hastalık
- Boşanma

Kronik ve/ya nesiller arası durumlar, örneğin;

- Düzensiz ev halkı hayatı
- Bir yapının ya da rutinin olmaması; düzenli bir yemek saati, uyku saati ya da ev ödevlerini yapacağı bir zamanın olmaması gibi
- Çocuğun evde kendine ait bir yerinin olmaması

Fiziksel Göstergeler

- Sürekli açlık belirtileri: Kötü beslenme işaretleri gösterir
- Hijyensiz ortam: Keçeleşmiş saçlar, kirli cilt veya şiddetli vücut kokusu
- Uygun olmayan kıyafetler
- Denetimsizliğin sürekli olması: Çocuk evde bakım sağlayacak kimsenin olmadığını belirtir. Çocuk ya da bakımını üstlenen kişi uyuşturucu veya alkol kullanır
- İhmal edilmiş fiziksel sorunlar ve tıbbi bakım
- Normal kilonun altında olma, kötü gelişim şekilleri, büyümememe
- Bitler, karın şişmesi, çok zayıf görünüş
- Uykusuz görünme

Davranışsal Göstergeler

- Kendi kendine zarar veren davranışlar
- Dilenme, yiyecek çalma
- Okulda bulunma süresinin uzaması (erken gelme ve geç gitme)
- Sürekli yorgunluk, halsizlik ya da derste uyuyakalma
- Yetişkin sorumluluklarını ve ilgilerini yüklenme
- Evde bakıcının olmadığı durumlar
- Sık sık devamsızlık yapma veya gecikme

Duygusal Göstergeler

- Düşük benlik algısı-kendine değer vermeme
- Bağlanma zorlukları
- Sosyal sorunlar-kısıtlı arkadaş ilişkileri
- Kişisel yakınlık kurmada zorluklar
- Uygun olmayan isteklere hayır demede zorluk
- Sosyal içe çekilme-yoğun içe atım sorunları

Bilişsel/Gelişimsel/Akademik Göstergeler

- Devamsızlık sorunu
- Bir görevi tek başına yapamama
- Zayıf notlar
- Öğrenme zorluğu

***Eğitimsel ya da bilişsel ihmal, ilk olarak okul sisteminin devam listeleri aracılığıyla ele alınır.

“Bir çocuğun ihmal edildiğinden şüpheleniyorsanız, öncelikle bunun çocuğun bakımından sorumlu kişilerce istenilmediği için mi yoksa bakımın yoksulluk ya da kaynak eksikliği gibi nedenlerden ötürü bu kişilerce sağlanamadığı için mi olduğuna dikkat ediniz”.

İSTİSMAR

İstismar, olumsuz bir davranışla çocuğa zarar verme durumudur. Duygusal, fiziksel ve cinsel istismar olarak üçe ayrılmaktadır.

DUYGUSAL İSTİSMAR

Çocuğun duygusal bütünlüğüne ve kişilik gelişimine zarar veren her türlü davranış ve eylemdir. Çocuğa duygusal olarak yokmuş gibi davranılması, ihtiyaç duyduğu sevgi, ilgi ve yakınlığın gösterilmemesi, bunun aksine gelişimini bozan her türlü aşağılama, reddetme, suçlama vb gibi söz ve davranışlara maruz kalmasıdır.

Duygusal istismar genellikle tekil bir olay değildir. Belirli bir süre boyunca devam eden bir davranış biçimidir. Ebeveyn ya da çocuğun bakımını üstlenen kişi çocuğu hiçbir sevgi, destek ve rehberlik belirtisi olmaksızın sürekli eleştirir, tehdit eder, küçümser, hor görür veya reddeder. Çocuk davranışlarında fazla saldırganlıktan edilgenliğe kadar aşırılıklar sergiler. Çocuk gecikmiş fiziksel, duygusal veya entelektüel gelişim gösterir.

Fiziksel Göstergeler

- Konuşma ya da diğer iletişim bozuklukları
- Fiziksel gelişimin yavaşlaması
- Çocukta var olan astım ya da alerji gibi bazı hastalıkların şiddetlenmesi
- Madde bağımlılığı

Davranışsal Göstergeler

- Alışkanlık bozuklukları (parmak emme, sallanma vb.)
- Suç işleme de dahil olmak üzere anti sosyal ve yıkıcı davranışlar
- Nevrotik özellikler (uyku bozuklukları, oyun oynamada tutukluluk)
- Pasiflik ya da saldırganlık gibi aşırı davranışlar
- Gelişimsel gecikmeler
- Davranış bozuklukları (şikayet etme, pasiflik, saldırganlık vb.)
- Aşırı uyum sorunları (yaşından büyük ya da küçük davranma)
- Kendine zarar verici davranışlar ya da intihar düşünceleri

*****Duygusal istismarın olduğu yönünde şüphelenmek zor bir iştir. Çocukta herhangi bir yara bere izi yoktur ya da çok düzgün bir biçimde giyinir ve beslenir. Ayrıca bunun normal olduğunu düşünen çocuk da duygusal istismara uğradığına dair herhangi bir açıklama yapmayabilir.**

Duygusal Göstergeler

- Sosyal ilişkilerini etkileme
- Yaşının gerektirdiği şekilde davranamama

Bilişsel/Akademik Göstergeler

- Duygusal istismara eşlik eden gelişimsel gecikme bilişsel gecikmeye de neden olarak çocuğun akademik performansını etkiler.

FİZİKSEL İSTİSMAR

Çocuğun kaza sonucu oluşmamış ve fiziksel zarar görmesiyle ortaya çıkan yaralanmalardır. Çocuğa kasıtlı olarak zarar vermek demektir. Çocuğun yaşamını tehlikeye sokabilir ve uzun dönemli olumsuz etkilere neden olabilir.

Türkiye’de yapılan bir araştırma sonucuna göre fiziksel istismar en sık 4-6 yaş arasında olmakta ve erkek çocuklar kız çocuklara göre daha fazla maruz kalmaktadırlar. Fiziksel istismar çocuk istismarının en çok görülen ve yaygın şekilde fark edilen biçimidir.

Fiziksel Göstergeler:

- Açıklanamayan yara bere ve darbe izleri: Yüzde, dudakta, ağızda
- Gövdede, sırtta, kalçada, baldır bacaklarda morluklar
- Değişik seviyelerdeki iyileşme belirtilerinde el izi, ısırık izi;
- Kümelenmiş ve düzenli formlardaki şekiller
- Kemer, elektrik kablosu gibi acı vermek için kullanılan nesnelerin izleri

- Tatil, hafta sonu vb. gibi bir durum sonrası tekrarlayarak ortaya çıkması
- Açıklanamayan yanıklar: Özellikle ayak tabanlarında, avuç içinde, sırtta veya kaba etteki puro ve sigara yanıkları
- Daldırma yanıkları (Eldiven ya da çorap tarzında keskin sınırlı yanıklar, çocuğun el ve ayaklarının biri tarafından kaynar suya daldırılması ile oluşurlar, kaza ile bu tip keskin sınırlı yanıklar oluşmaz)
- Açıklanamayan kırıklar/çıkıklar, kafa derisinde saç kaybı
- Morarma, vücudun belli yerlerinde kesikler, kırık kemikler
- Sarsılmış bebek sendromu (körlük, öğrenme güçlüğü, zihinsel gerilik, felç vb.)
- Zedelenmiş beyin gelişimi, ömür boyu zayıf fiziksel sağlık

Değerlendirme: Çocukta açıklanamayan belirtiler, ailenin/bakıcının ve çocuğun anlattığı öyküler arasında çelişkilerin olması, tekrarlayan şüpheli fiziksel göstergeler, anne babanın geçmişlerinde istismar bulguları, anne babanın çocuğun durumuna kayıtsız kalmaları fiziksel istismar belirtileridir.

Davranışsal Göstergeler

- Cezalandırmayı hak ettiği yönündeki tutum
- Yetişkinler ile iletişim kurmaktan sakınma
- Ebeveynlerden korkma
- Eve gitmekten korkma
- Ebeveyn tarafından bildirilen yaralanmalar
- Kendi kendine zarar veren davranışlar
- Yaralandığında veya canı yandığında çok az duygu ifadesinde bulunma veya hiç bulunmama
- Aşırı derecede çekingen ya da saldırgan davranışlar
- Daha sinirli veya hiperaktif olma durumu
- Normalden farklı şekilde utangaç ve pasif olma
- Fiziksel temastan rahatsız olma
- Ağrı şikayetleri ya da rahatsız hareketler
- İklim şartlarına uygun olmayan ve vücudu saklamak için giyilen giysiler
- Diğer çocukların ağlamasına duyarlı olma
- Okula erken gitme, okuldan geç ayrılma
- Evden kaçma (ergenlerde)
- Sosyal işlevsellik alanında sorunlar
- Yakın ilişki kurmada zorluklar
- Çatışmalı, duygusal yoğunluğu az, yoğun öfke ilişkileri kurma
- Karşı gelme bozukluğu

Bilişsel/Akademik Göstergeler

- Gelişimsel bozukluklar
- Okul başarısında düşme

Uzun ve Kısa Dönemli Psikolojik Sonuçları

- İzolasyon, korku, güven kaybı, depresyon ve anksiyete, düşük özdeğerlilik, ilişki kurmada ve sürdürmede güçlük, yeme bozuklukları, travma sonrası stres bozukluğu, İntihar girişimleri

Uzun ve Kısa Dönem Davranışsal Sonuçlar

- Uyuşturucu, alkol kullanımı
- Suç davranışlarına, şiddet suçlarına ve kötü niyetli davranışlara yüksek oranda eğilim gösterme

İstismar ve Kazara Yaralanma Arasındaki Fark Nasıl Anlaşılır?:

- Kaza sonucu oluşmuş kesikler ve yara bereler normalde vücudun kemikli alanlarında olur (kollarda, dizlerde vs). Yumuşak ve korunaklı bölgelerdeki yaralanmalarda (karın, kalçalar) kaza olasılığı düşüktür.
- Eğer bir yaralanma sıklıkla oluyorsa, bunun bir kaza olma olasılığı düşüktür.
- Eğer çok fazla yara bere varsa, özellikle iyileşmenin farklı süreçlerinde oluyorsa, bunun kaza olma olasılığı düşüktür.
- Eğer yaralanmalar bir nesne ile yapılmışsa (elektrik kablosu, odun sopa vs) yaralar acı verici olabilir ve kaza olma olasılığı düşüktür.
- Eğer çocuğun ve ailesinin/bakıcısının yaralanma nedenini açıklamaları arasında bir farklılık varsa istismardan kuşku duyulur.

CİNSEL İSTİSMAR

Çocuğun bir yetişkin ya da kendisinden büyük bir çocuk tarafından anlamadığı ve / ya kabul etmediği, gelişimsel olarak hazır olmadığı ve karşı tarafın cinsel tatmini için kullanılması durumudur. Bu her türlü cinsel içerikli konuşmayı, şakalaşmayı, teşhir ve röntgencilik gibi temas içermeyen istismar türlerinden, çocuğun cinsel organlarına dokunma, oral-genital seks, ensest, tecavüz, çocuğu fuhuş ve pornografik materyallerin üretiminde kullanma ve sodomi gibi tüm davranışları ve eylemleri kapsamaktadır.

Cinsel istismar mağduru çocukların;

%30 'unun 2-5 yaş

%40 'ının 6-10 yaş

%30 'unun 11-17 yaş grubunda olduğu görülmektedir.

Başka bir deyişle mağdurların %70 'ini küçük yaş grubu oluşturmaktadır.

İstismarcıların %80 'i çocuğun tanıdığı biridir.

İstismara uğramada kız çocukların oranı erkek çocukların oranına göre daha yüksektir.

Cinsel İstismar Belirtileri Neler Olabilir ?

İstismarın mağdurdaki ilk etkileri çaresizlik, umutsuzluk ve utançtır. Çocuk kendisini değersiz ve suçlu hissedebilir. Ayrıca istismarı yapan eğer tanıdığı ve allesinden bir büyüğü ise mağdur, hatayı kendinde arayabilir ve bu sırrı başkaları ile paylaşmaktan korkabilir. Arkadaşları arasında kendini değersiz hissederek kendini sosyal ortamlardan geri çekebilir. Kendisi ve bedeni ile ilgili suçluluk ve utanç duyguları geliştirebilir. İstismar mağduru bir çocuk sınıfta ve sosyal yaşamında daha sessiz, sakın ve içine kapanık biri durumuna dönüşebilir ya da aksine saldırgan ve kavgacı da olabilir. Hatta bazı durumlarda kendisine ya da başkalarına zarar verebilir.

- Kendi kendine sosyal tecrit oluşturma
- Fiziksel temas veya yakınlıktan kaçınma
- Ani ve aşırı kilo değişimi (zayıflama ya da şişmanlama)
- Belli yerlerden ve kişilerden çok fazla korkma
- Tanıdık bir yetiştikenden kaçma ya da kaçınma davranışı sergileme
- Çocuğun ifadesi

Uzun ve Kısa Süreli Psikolojik Etkileri

- Travma sonrası stres bozukluğu gösterme
- Kabuslar
- Fobiler-korku tepkileri
- Uyku bozuklukları
- İçe kapanma
- Dikkat eksikliği
- Enürezis-Enkoprezis
- Aşırı fantezi kurma
- Uyrgezerlik

*****Cinsel istismarın en güçlü göstergelerinden biri çocuğun ifadesidir. Çocuk cinsel istismara uğradığını söylüyorsa, bunu ciddiye alın. Çocuğun iyiliği ve onu korumak için kuşularınızı bir kenara bırakın.**

Fiziksel Göstergeler

- Yürüme ve oturmada zorluk çekme
- Yırtılmış, lekeli veya kanlı iç çamaşırları
- Genital bölgede acı, şişkinlik, kızarıklık, kanama ya da kaşıntı
- İdrar yapmada acı çekmek
- Genital bölgenin dışında bereler, kanama ya da yırtılmalar olması
- Cinsel yolla bulaşan hastalığın tespiti

Davranışsal Göstergeler

- Uygun olmayan cinsel oyunlar veya ileri derecede cinsel bilgi sahibi olma ve rastgele cinsel ilişki kurma.
- Histeri, duygularını kontrol edememe
- Okulda beklenmedik zorlanmalar
- Uzaklaşma ve depresyon
- Kardeş rekabetinde aşırı üzülmeye
- Akranlarla ilişkilerde zorluk ve onlarla ilişkiden çekinme

Duygusal Göstergeler

Cinsel istismar çocuğun güven duygusunun yıkılmasında çok büyük tahribatlara yol açar. Bundan başka, istismarcı çocuğu sürekli sessiz kalması için yönlendirir (bu bizim küçük sırrımız gibi) ya da tehdit eder. Bu yönlendirme çocuğun anlama kabiliyetini aşan bir durumdur. Çocuk bir dizi duygusal tepkiler verir: Kendilik sorunları, düşük öz değer, suçluluk (benim hatam), utanç, depresyon, anksiyete, ruhsal gelgitler, benlik saygısında ciddi azalma, öfke tepkileri, karşı gelme bozukluğu gibi.

Bilişsel/Gelişimsel/Akademik Göstergeler

- Öğrenme güçlüğü
- Dağılmış ilgi-dikkat eksikliği
- Akademik başarısızlık

ÖNLEYİCİ REHBERLİK ÇALIŞMALARI

Temel (birincil) önleme: Önlemenin en genel biçimidir ve tüm bireylere yöneliktir. Çocuğun, anne babaların, eğitimcilerin ve toplumun çocuk ihmal ve istismarı hakkında bilgilendirilmesi, istismar belirtilerini fark etmeleri konusunda eğitilmeleri, adli ihbar süreci ile ilgili bilinçlenmeleri birincil düzey önlemeye örnek oluşturur. Psikolojik danışmanlar bu aşamada farkındalık artırıcı seminerler ve uygulayacakları önleme etkinlikleri ile birincil önleme çalışmalarını gerçekleştirebilirler.

Çocuklara iyi kötü dokunuş arasındaki farklar, bu tarz bir durum yaşadıklarında kiminle konuşmaları gerektiği, kimlerden nasıl yardım isteyebileceklerinin öğretilmesi son derece önemlidir.

İkincil düzey önleme: Sorunun var olduğundan kuşkuylanılan ve risk altında olduğu düşünülen bireylerle yapılan çalışmalardır. Amaç; henüz gerçekleşmiş ya da gerçekleşmesi olası olayların süre ve sayı olarak artmasını engellemektir. Konu hakkında farkındalığın oluşturulmasının ötesinde risk altındaki çocuklara baş etme becerileri kazandırmaktır. İkincil ve üçüncül düzey önleme çalışmalarının çare bulucu ve iyileştirici etkilerinin olması beklenmektedir.

Üçüncül düzey önleme: Sorunu doğrudan yaşamış kişilerle krize müdahale çalışmalarının yapıldığı, çocuğun tekrar istismara uğrama riskini önleme çalışmalarını da içeren uygulamaların gerçekleştirildiği aşamadır. Bu aşama önleme değil tedavi aşamasıdır. Eğer psikolojik danışman çocuğun gereksinim duyduğu psikolojik yardımı sağlama konusunda yetkin değilse, bu aşamada gerekli yönlendirmelerin yapılması ve mağdurun en etkili desteği almasının sağlanması oldukça önemlidir.

Etkilliliği kanıtlanmış ve yaygın kullanılan istismarı önleme programı örneklerinden bazıları şunlardır:

- Evet Hissi, Hayır Hissi (Feeling Yes, Feeling No; Hazzard, Webb, Kleemeier, Angert ve Pohl, 1991),
- İyi Dokunuş Kötü Dokunuş (Good Touch, Bad Touch; Harvey, Forehand, Brown ve Holmes, 1988),
- ESPACE Çocuk cinsel istismarını önleme programı (SPACE child sexual abuse prevention program; Cooper, 1991),
- Kırmızı Bayrak Yeşil Bayrak (Red Flag/ Green Flag; Williams, 1980).

Çocuklar şu sebepler yüzünden söylemeyebilirler:

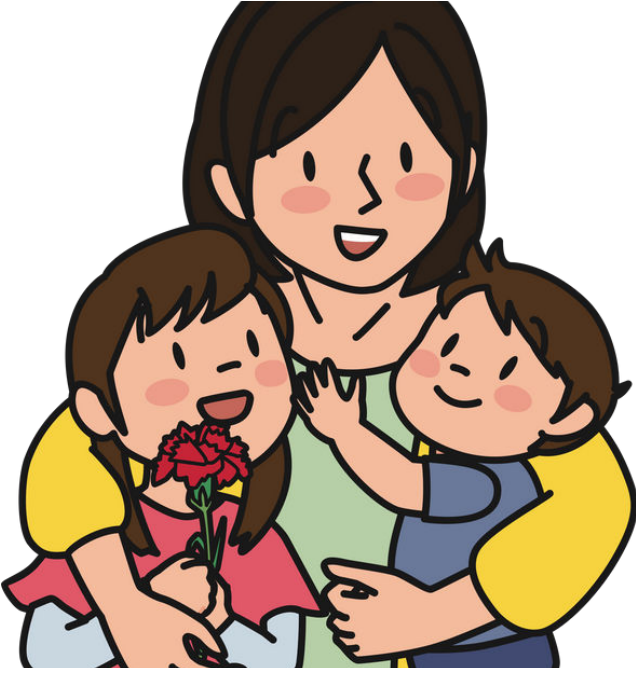
- Kendilerine inanılmayacağını düşünürler.
- Başlarının belaya gireceğinden korkarlar.
- İstismarcının tehdidinden korkarlar.
- Nasıl anlatılacağını bilmeyebilirler. korkabilirler.
- Büyükleriyle (otorite ifade edenlerle) cinsel konuları konuşmaktan utanabilirler.
- Cinsel davranışların yanlış olduğunu bilmeyebilirler.
- Arkadaşları tarafından dışlanacağını düşünebilirler.

- İstismarcı tanıdığı biriye koruyabilir.
- İyi çocukların cinsellikle ilgili sözcükleri kullanmamaları gerektiği söylenmiş olabilir.

Görüşmede şu sorular kullanılabilir: “Son zamanlarda çok sessiz olduğunu fark ettim. Seni rahatsız eden bir şey var mı? Anlatmak ister misin?”, “Konuşmak istediğin bir şey var mı?”, “Ne oldu? Nasıl oldu?”, “Son zamanlarda üzgün görünüyordun. Paylaştığın olay hakkında konuşmak zor olmalı, şimdi nasıl hissediyorsun?”, “Bu olay hakkında konuşmak sana ne hissettirdi?” vb. Eğer çocuk açık olmayan, karmaşık olarak bir şeyler anlatıyorsa, “Bunu biraz daha açıkla mısın?”, “Bu ifade ile ne demek istedin?” şeklinde geri dönütlerle olayın daha açık ve anlaşılır duruma gelmesi sağlanabilir.

Görüşme boyunca çocukların yaşananların kendi suçları olmadığını tekrar tekrar duymaya gereksinimleri vardır. Çocuğun utanması ya da kendini suçlama davranışının pekişmemesi için duyarlı olmak ve olayları olduğundan farklı yorumlamamak konusunda oldukça dikkatli olmak gerekir. Çocuğun yaşadıklarını daha kolay anlatabilmesini sağlamak amacıyla çizim, kitap, kum havuzu gibi yöntemler kullanılabilir.

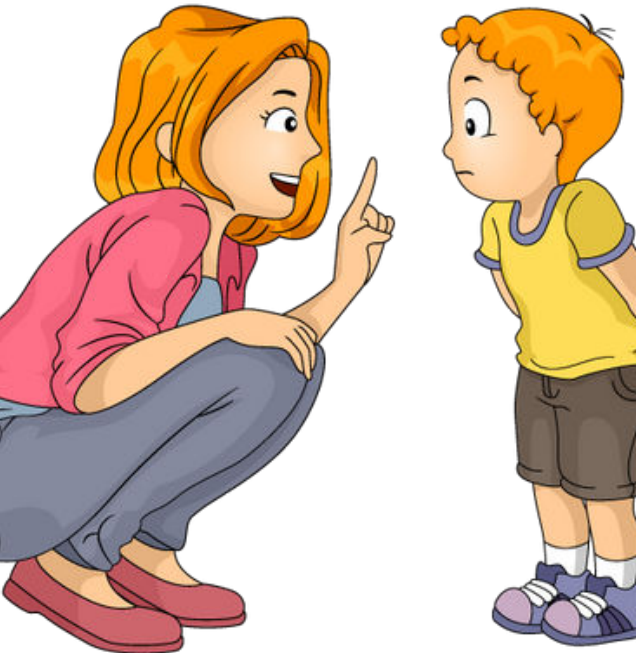

Bir Çocuk İstismar Edildiğini Açıklarsa Ne Yapılmalıdır!

1. Çocukla özel olarak konuşmak için konuşmanızın kesilmeyeceğinden emin olacağınız bir yer bulun.
2. Masanın arkasında oturmayın. Çocuğun yanında onu sakinleştirmek için oturun.
3. Çocuktan izin almadan ona dokunmayın. Dokunmanız belki ona istismar olayını hatırlatabilir.
4. Açıklıkla ve sakince dinleyin: Duygularınızı ve sözel olmayan ifadelerinizi kontrol edin. Tepkileriniz hayati önem taşımaktadır. Çocuğun size anlatacağı şeyler ya da muayene sonucu göreceğiniz şeyler sizi şok edebilir. Sakin karşılamak çocuğu desteklemek için önemlidir. Çocuğu dinleyin ve kendisi için önemli olan konuları siz herhangi bir soru sormadan anlatmasına izin verin. Tüm ilginizi çocuğa verin. Bazen çocuğun sizinle sır olarak paylaşmak istediğı şey bir istismar olmayabilir (boşanma, aile meseleleri vs).

5. Çocuğun dilinden konuşun: Çocuğun anlayamayacağı kelimeleri kullanmayın. Çocuğun olanlar hakkında kullandığı kelimeleri kullanın. Bu özellikle cinsel istismarla ilgili konuştuklarında çok önemlidir.
6. Çocuğu yaşadığı olayları anlatmaya cesaretlendirin fakat vermek istemediğı ayrıntılar için asla baskı yapmayın.
7. Çocuğa şöyle söyleyin: " Sana inanıyorum", "Bana söylediğine çok memnun oldum", "Bu senin hatan değil", "Bu doğru bir şey değil".
8. Yazıyla kaydedin: Çocuğun anlattığı olayları ve kelimeleri yazın.
9. Çocuğu istismarı bildirdiğı için takdir edin. Eğer çocuk dolaylı bir şekilde bir istismardan söz ediyorsa (örneğin; birinin başına geldi gibi), çocuğu durumu anlatması yönünde teşvik edin.
10. İstismarı bildirmek için okul/kuruluş ya da yerel çocuk koruma kurumlarına/ yetkililerine haber verin.
11. Gizlilik ilkesine saygı gösterin: Olayı okulda bu konuda sorumlu kişi dışında başka biriyle konuşmayın.

Bir Çocuk İstismar Edildiğini Açıkladıysa Ne Yapıl(mama)lıdır!

1. "Neden" ile başlayan sorular sormayın.
 - "Neden o kişiyi durdurmadın?"
 - "Neden bana bunu anlatıyorsun?"İstismar/ihmal vakalarında, çocuklar zaten olanlardan dolayı kendilerini suçlayabilirler. İstismarcı onlara genellikle bunun kendi hataları olduğunu söyler. Bir çocuğa bunu neden daha önce haber vermedin diye sormak, onun bir şeyleri yanlış yaptığını düşünmesine sebep olur. Ayrıca küçük çocuklar genellikle "neden" ile başlayan sorulara yanıt veremezler çünkü soyut düşünme becerileri durumu analiz edecek düzeyde henüz gelişmemiştir.
2. Aşağıdakilere benzer soru ve ifadelerden kaçının.
 - "Bunun olduğundan emin misin?"
 - "Gerçeğı mi söylüyorsun?"
 - "Bu bir daha olursa bana haber ver".
 - "Bunun olması için ne yaptın?".

3. Bu bilgiyi diğerk öğretmenler ya da kişilerle paylaşmayacağınız konusunda çocuğa teminat verin. Fakat destek almak için yetkili kişilerle iletişime geçeceğinizi söyleyin.

- Çocuk eğer daha önce birçok kez istismara uğradığına ilişkin birtakım ipuçları veriyorsa, tüm ayrıntıları almaya çalışmayın. Dikkatlice dinleyin ve çocuğa başka bir şey söylemek isteyip istemediğini sorun.
- Eğer çocuk daha fazla bir şey söylememeyi seçiyorsa, mümkün olduğunca yetkili kişiyi/ müdürü bu konu hakkında bilgilendirin ve okul politikası uyarınca hareket edin. Ayrıca, çocuk ipucu verirken ve sizinle iletişim halindeyken kullandığı tüm kelimeleri olduğu gibi yazın. Bu ilk ifadeler adli soruşturmada çok önemlidir.
- Her şeyden öte, çocuğa soracağınız soruları en aza indirgeyin ve yönlendirici sorular sormaktan kaçının. Örneğin, "Amcan da mı senin özel bölgelerine dokundu?", "Mavi bir ceket mi giymişti?" gibi.

*****Unutmayın! Siz bir psikolojik danışman olarak istismar ya da ihmal olayını kanıtlamakla yükümlü değilsiniz. Siz sadece konuyla ilgili şüpheleriniz olduğunu bildirmekle yükümlüsünüz.**

Çocukların İstismarın Açıklama Biçimleri

Çocuklar istismar edildiklerini farklı yollarla açıklayabilirler. Bazıları özel olarak sizinle konuşmak istediğini söyler ve doğrudan olayı anlatır. Bu, ne yazık ki, çok daha az kullanılan yoldur. Sizin rolünüz dinlemek ve çocuğa güven vermektir. Soruşturma yapıcı tarzda sorular sorulmamalıdır.

1. Dolaylı İmalar

- "Erkek kardeşim dün gece uyumama izin vermedi"
- "Komşumuz "X "abi çok komik iç çamaşırlar giyiniyor"
- "Annemin beni amcamla yalnız bırakmasından hiç hoşlanmıyorum"
- "Bakıcım beni çok sıkıştırıyor"

2. Gizli İfade Etme

- "Çok kötü biçimde ellenilen bir kız tanıyorum"
- "Tanıdığım bir kız var, annesine rahatsız edildiğini söyledi fakat annesi ona inanmadı"

3. Koşul Koyarak İfade Etmek

- "Bir sorunun var fakat kimseye söylemeyeceğine söz verersen sana anlatırım".

Açıklama

Birçok çocuk istismar edildiklerine dair sakladıkları sırrı söylerlerse başlarına olumsuz şeyler geleceğine inanır. Çocuklar saldırganlar tarafından da sessizliklerini korumaları için tehdit edilmiş olabilirler. Çocuklara bazı sırların saklanamayacağını söyleyin. İşinizin onu korumak ve ona güvenli bir yer temin etmek olduğunu söyleyin. Yine çocuğa mümkün olduğunca söylediği şeylerin gizliliğini koruyacağınızı ama yasalarca bu durumu resmi otoritelere bildirmeniz gerektiğini anlatın.

NOT:

Çocuklar arasında cinsel aktivitelerin cinsel istismar olarak değerlendirilip değerlendirilmemesi ile ilgili olarak:

- Çocuklar arasındaki yaş farklılığı;
- Güç ve şiddet kullanılıp kullanılmadığı;
- Gelişimsel olarak uygun cinsel konulara merak duymayı içerip içermediği;
- Cinsel etkinliğin içeriği ve sıklığı;
- Güç ve bilgi farklılığının olup olmaması önemli faktörlerdir.

*****Diğerk çocukları istismar eden ya da cinsel içerikli sömürü davranışları gösteren, şiddet kullanan ya da anti sosyal davranışlar sergileyen çocukların kendileri mağdur çocuklar olabilir. Bu çocuklara müdahale edilmeli ve uygun bir ortam sağlanmalıdır.**

YASAL SÜREÇ

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinin 34. Maddesine göre çocuklar her türlü cinsel sömürüye ve cinsel suistimale karşı korunmalıdır (UNICEF, 2004). Ayrıca 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun (2005) 6. Maddesine göre "Adli ve idari merciler, kolluk görevlileri, sağlık ve eğitim kuruluşları, korunma ihtiyacı olan çocuğu Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna bildirmekle yükümlüdür."

TCK'nın 279. maddesinde yer alan: "Kamu adına soruşturma ve kovuşturmayı gerektiren bir suçun işlendiğini göreviyle bağlantılı olarak öğrenip de yetkili makamlara bildirimde bulunmayı ihmal eden veya bu hususta gecikme gösteren kamu görevlisi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır" cümlesi, psikolojik danışmanların cinsel istismar ile ilgili herhangi bir duyum aldıklarında durumun doğru olup olmadığından emin olmaksızın adli birimlere bildirmekle yükümlü oldukları ve bildirim yapmak için cinsel istismar kuşkusu olmasının yeterli olduğunun altını çizmesi bakımından önemlidir.

Özel ya da resmi bir eğitim kurumunda bir çocukla ilgili istismar kuşkusu belirdiğinde psikolojik danışman durumu tek başına üstlenmek yerine okul yönetimi ile işbirliği içerisinde gerekli yasal bildirimin yapılmasını sağlamalıdır. Fakat bazen, farklı nedenlerle okul yönetimi bildirim yapmada isteksizlik gösterebilmektedir. Böyle durumlarda okul yönetiminin onayı olmasa bile okul psikolojik danışmanı etik ve yasal sorumluluklarını hatırlayarak durumu adli birimlere iletmek zorundadır. Okul psikolojik danışmanı en yakın karakola giderek polise, çocuk şubeye veya savcıya ihbar yapabilir.

Psikolojik danışmanın yasal sorumluluğu bu şekilde tamamlanmış olsa bile, ihbar ve sonrası süreçle ilgili bilgilendirmek ve çocuğu sürece hazırlamak da oldukça önemlidir. Görüşmenin gizli kalamayacağı, mağduru koruma amacı doğrultusunda psikolojik danışmanın başkaları ile görüşmesi gerekeceği çocuğa anlatılmalıdır. Ayrıca şüphelinin kim olduğu göz önünde bulundurularak aile ile iletişime geçmek ve konu ile ilgili bilgi vermek gerekir.

Çocuk polisi görünce korkudan, ifadesini değiştirip inkar edebilir. O yüzden ona bu konuda güven verilmelidir. Ayrıca bu görüşmeler sonucunda olayın kanıtı dayandırılması için mağdurun adli tıpa gönderilmesi de söz konusu olabilmektedir. İstismar olayı yeni yaşanmışsa, çocuğun polis nezaretinde genital muayenesinin yapılması ve giysilerinin incelenmesi de gerekebilmektedir. Eğer alınan ifade ya da rapor yeterince açık ve anlaşılır değilse hakim, çocuğun olayı mahkemede tekrar anlatmasını isteyebilmektedir. Bu da mağdurun yaşadığı travmayı tekrarlamasına neden olabilmektedir.

Psikolojik danışmanların, okul kapsamında psikososyal koruma, önleme ve krize müdahale ekibi ile Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Hizmetleri Yönergesi'nde (2019) belirtilen ve aşağıda listelenmiş çalışmaları gerçekleştirmeleri beklenir:

- Okul ekibi travma/kriz durumunun hemen ardından ayrıntılı bilgi edinmek amacıyla "Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Hizmetleri Gözlem Formu"nu doldurur.
- Okulda yaşanan travma/kriz durumlarına yönelik gerçekleştirilen krize müdahale çalışmalarını "Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Hizmetleri Çalışma Raporu"nu doldurarak okul müdürlüğü aracılığıyla İl/ilçe Millî Eğitim Müdürlüğüne gönderir.
- Travma/kriz durumlarına yönelik gerçekleştirdiği çalışmalar sonunda gerekli izleme ve değerlendirmeyi yapar, "Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Hizmetleri İzleme Formu"nu doldurarak okul müdürlüğü İl/ilçe Millî Eğitim Müdürlüğüne gönderir.
- Travma/kriz durumlarından etkilenen bireylere ilişkin kayıtları başta gizlilik ilkesi olmak üzere etik kurallara uygun bir şekilde tutar ve saklar.
- Gerek görülmesi hâlinde travma/kriz durumlarından etkilenen bireylerin öğretmenleri, ailesi, arkadaşları gibi yakın çevresinin de krize müdahale sürecine katılımını sağlar.
- Okulda risk grubunda bulunan ve travma/kriz durumlarından etkilenen bireyleri gerektiğinde ilgili kurum ve kuruluşlara yönlendirir.

İstismarı Bildirmek İçin Aradığınızda Aşağıdaki Özel Bilgiler Sorulabilir:

- Çocuğun adı ve yerleşimi
- Şüpheli failin adı ve çocukla yakınlık derecesi
- İstismar veya ihmale ilişkin gördüğünüz veya duyduğunuz şeyi tarif etmeniz
- İstismar hakkında bilgisi olan diğer kişilerin adları
- Sizin adınız ve telefon numaranız

*****Çocuk istismarı ve ihmali konusunda ihbar edilen ailelere, bildirimde bulunanların adları açıklanmaz.**

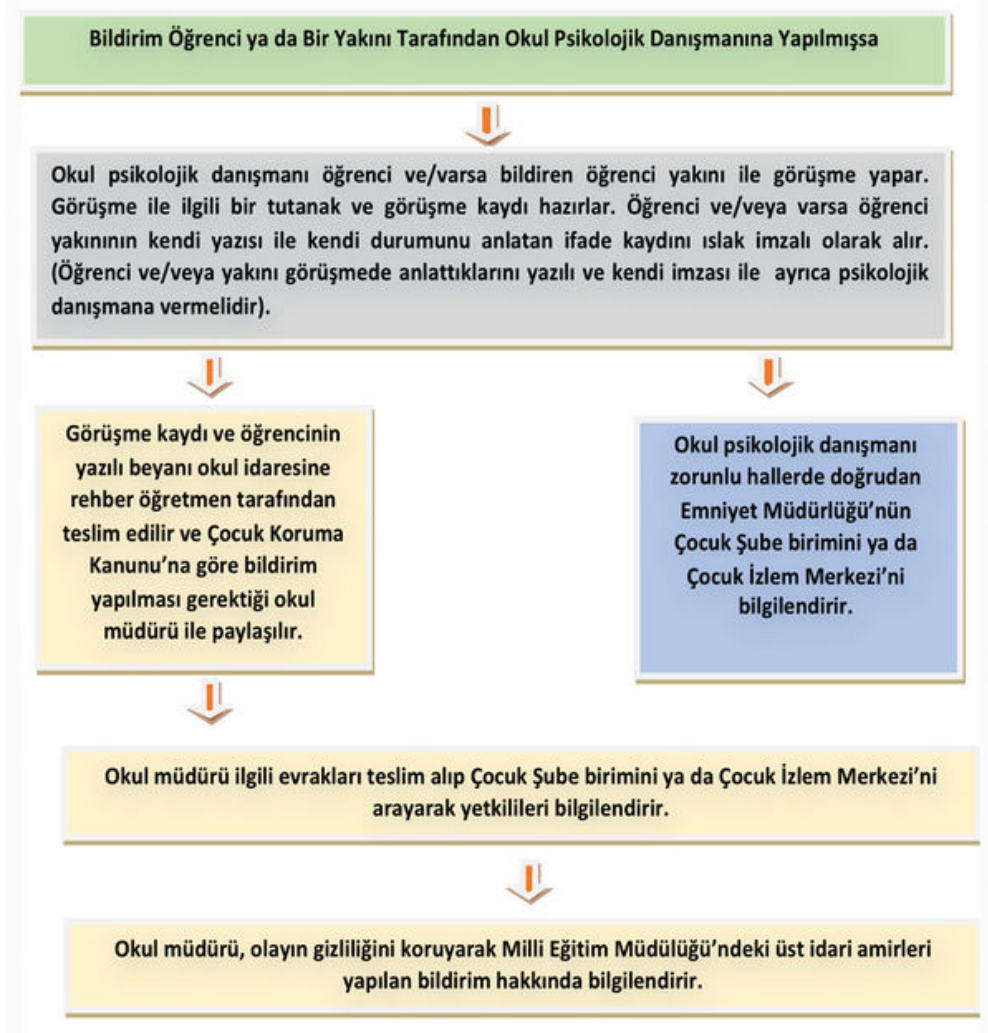
Ön Bilgi Safhasında Raporunuzda Ne Gibi Bilgiler Olmalıdır?

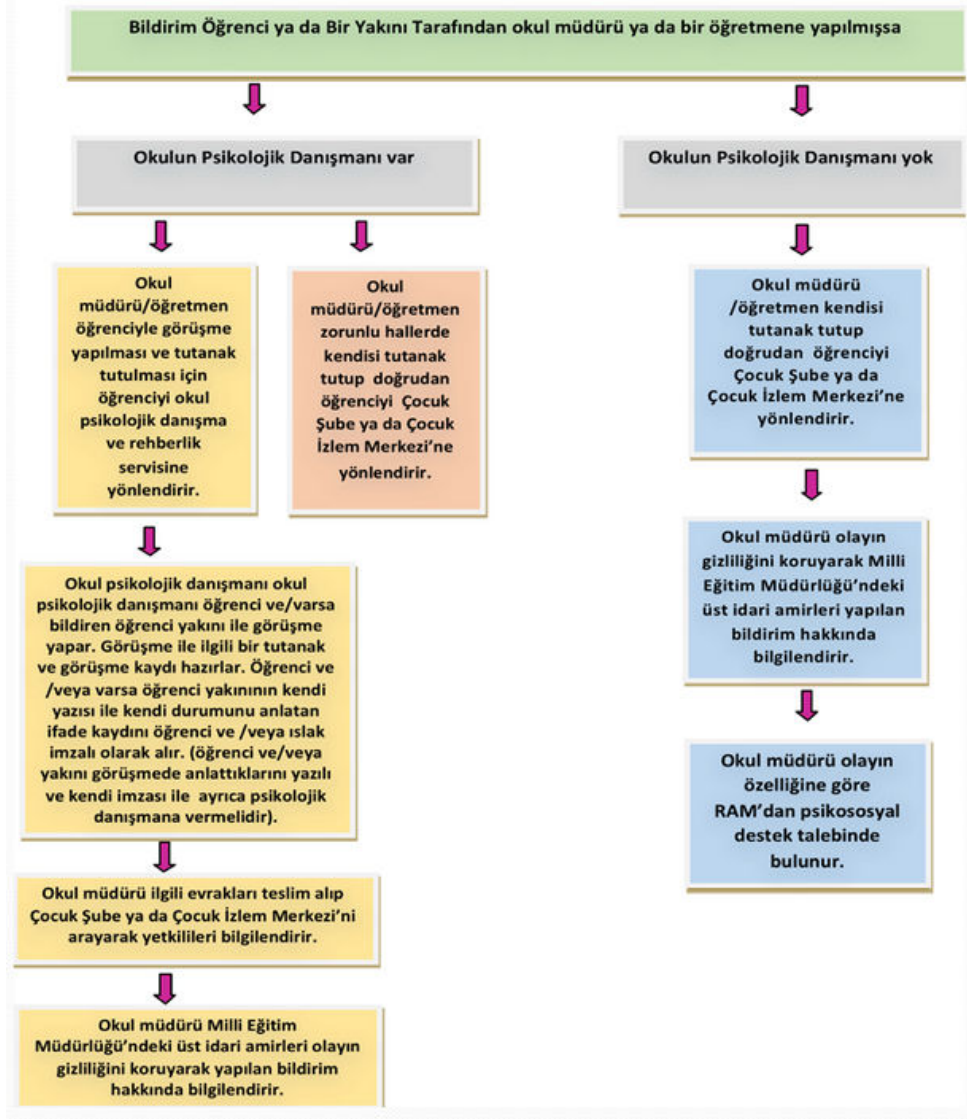
- Adı, yaşı, adresi ve çocuğun en son yaşadığı yer.
- İstismarın süresi.
- Çocuğun ailesinin ya da bakıcısının adı ve adresi, eğer biliniyorsa.
- Şüpheli failin adı ve adresi.
- Eğer biliniyorsa, istismarın olduğu yer.
- Kimlerin haberdar olduğu.
- Olaya müdahale edilene kadar neler yapılmış.
- Çocuğun yaralarının içeriği ve boyutu, önceki yaralara ait kanıtlar da dahil olmak üzere.
- Yaraları ve failin kimliğini ortaya çıkarmaya yarayacak diğer bilgiler

Bu bilgiler ışığında bir eylem planı hazırlanır. RAM tarafından okula gelen krize müdahale birimi okul rehberlik servisi ve okul idaresi ile koordineli bir şekilde çalışarak öğrenci için neler yapılabileceğini planlar. Durumdan haberdar edilmesi gereken diğer birimlerle iletişime geçilir. Bunlar;

- Polis, Jandarma, Alo 183
- Savcılık, Çocuk İzlem Merkezleri, Rehberlik Ve Araştırma Merkezleri,
- Üniversitelerin ihmal ve istismarla ilgili bölümleri
- Sosyal hizmet birimleri, Baroların Çocuk Hakları Merkezi,

Bildirim yapılırken bildirim yapan kişinin delil toplama, olayın doğruluğunu denetleme gibi bir yükümlülüğü yoktur.

Çocuk susar sen susma,

Suça sessiz kalma.

KAYNAKÇA

- Bozgun, K., & PEKDOĞAN, S. (2018). Öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. **MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 7(2), 433-443.
- KOÇTÜRK, N. (2018). Çocuk ihmalini ve istismarını önlemede okul çalışanlarının sorumlulukları. **Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 5(1), 38-47.
- Nesime, C. A. N. (2020). İstismarı Önlemede Psikolojik Danışmanların Etik, Yasal Sorumlulukları ve Önleyici Rehberlik Çalışmalarına Öneriler. **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, 1-24.